

РОЛЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ГЕНДЕРНІЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВСТВА

Зеленкова Н. І. Роль класного керівника у гендерній соціалізації учнівства

У статті висвітлено основні аспекти організації роботи класного керівника у гендерній соціалізації учнівства. Автором розкрито визначення окремої соціальної статі – гендера, як соціального статусу, фундаментального виміру соціальних відносин, здійснено аналіз факторів, які впливають на систему ролей та поведінку особистості в сучасному світі.

Ключові слова: стать, гендер, гендерна соціалізація, класний керівник, гендерна рівність.

Зеленкова Н. И. Роль классного руководителя в гендерной социализации учащихся

В статье освещены основные аспекты организации работы классного руководителя в гендерной социализации учащихся. Автором раскрыто определение социального пола – гендера, как социального статуса, фундаментального измерения социальных отношений, осуществлен анализ факторов, которые влияют на систему ролей и поведение личности в современном мире.

Ключевые слова: пол, гендер, гендерная социализация, классный руководитель, гендерное равенство.

Zelenkova N. I. Role of class master in gender socialization of schoolchildren

The article highlights the basic aspects of activity management of class master in terms of gender socialization of schoolchildren. The author determines a distinct kind of social sex – gender as social status and fundamental dimension of social relations. The conditions influencing the system of roles and personal behavior in contemporary world have been analyzed in this article.

Key words: sex, gender, gender socialization, class master, gender equality.

Розбудова української держави, перехід до Європейського і Світового співтовариства неможливі без гармонізації суспільних відносин на засадах гендерної соціалізації. Сучасні дослідники підкреслюють, що на сучасному етапі розвитку освіти стає нагальним формування гендерної культури особистості як невід'ємної частини гендерної соціалізації школярів. Вирішення цих завдань можливе завдяки роботі класного керівника, який є для підростаючого покоління: духовним посередником, зацікавленим організатором, небайдужим спостерігачем, помічником, консультантом, творцем сприятливого мікросередовища та координатором зусиль педагогів, сім'ї, соціуму. Зорієнтованість державної політики України вимагає перебудови всієї системи державного функціонування на нових, демократичних принципах, вільних від будь-якої форми дискримінації. Проблема гендерної освіти та виховання є відносно новою і багато її аспектів ще й сьогодні залишаються малодослідженими і потребують подальшого переосмислення та ґрунтовного вивчення. Не випадково в останні роки гендерна тематика у психолого-педагогічній науці набуває все більшої актуальності.

Аналіз наукової літератури свідчить, що окремі аспекти досліджуваної проблеми знайшли відображення в працях, присвячених гендерній проблематиці, яка досліджувалася у працях науковців: Т. Дороніної, В. Кравця, О. Куліш, М. Левківського, І. Мунтян, О. Рідкоус, О. Цокур та ін..

Зацікавлення в плані розв'язання обраної проблеми викликають наукові праці Т. Говорун, О. Кікінеджи, С.Вихор, В. Москаленко та ін. присвячені особливостям гендерної соціалізації.

Однак, аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці доводять, що відсутність у сучасній педагогічній науці повноцінного гендерного виховання і гендерної просвіти не лише призводять до відхилень у формуванні особистості, виникнення труднощів у процесі соціалізації, але, інколи, є наслідком виникнення серйозних психічних розладів. Тому, актуальність дослідження зумовлена для вирішення проблеми кардинальні переорієнтації наукових досліджень, під час яких відбувається поворот до особистості, коли враховується не лише потреби і здібності, а й якісну своєрідність як представника певної статі.

Мета статті – з'ясувати зміст роботи класного керівника у гендерній соціалізації учнівства.

Сьогодні гендерні проблеми обговорюються багатьма науковцями і намагаються об'єднати свої наукові зусилля у пошуках шляхів розв'язання цієї проблеми. Вагомим в оцінюванні рівня цивілізованості суспільства є те, що аналіз психолого-педагогічної літератури, щодо порушеної проблеми вказує, що педагогічна думка знаходиться на такому етапі свого розвитку, коли з'являються нові фактори, які впливають на систему ролей та поведінку особистості в сучасному світі. Серед різних факторів, є фактор статі, що отримала людина від природи. Очевидним є, що стать відіграє не тільки біологічну, а й соціальну роль. Закономірно з'являється визначення окремої соціальної статі – гендера, що є вираженням поняття систем ролей та відносин, між чоловіками й жінками в суспільстві як соціальними об'єктами [9, с.14]. .

Дослідження останніх років дозволяють стверджувати про те, що практика випереджає теорію і спираючись на ці дослідження, можливо виокремити: зміцнення особистості хлопчиків і дівчаток та одночасне розширення їхніх гендерних позицій; формування вмінь свідомого та вільного вибору життєвих стратегій. Особливі та специфічні риси виховання хлопчиків і

дівчаток завжди були в центрі уваги психолого-педагогічної теорії та практики, оскільки уявлення про «жіноче» і «чоловіче» в сім'ї і суспільстві опосередковує ментальність кожного народу. На цьому наголошує Л. Столярчук при впровадженні концепції гендерного виховання в школі, а саме: «розходження в поведінці та сприйнятті чоловіків і жінок визначається не стільки їхніми фізіологічними особливостями, скільки вихованням і розповсюдженими в кожній культурі уявлення про сутність чоловічого і жіночого початків»[5].

В зв'язку з цим Л. Столярчук підкреслює, що «Гендерна освіта спрямована на гармонізацію взаємостосунків між статями, розкриття особистісного потенціалу, самореалізацію жіночої і чоловічої індивідуальності, розвиток партнерських взаємовідносин педагогів та учнів чоловічої та жіночої статі» [5].

Школа для дітей – це простір життя, де вони повноцінно живуть, і тому сучасний класний керівник, повинен плануватися роботу таким чином, щоб сприяти становленню соціально зрілої особистості. Готовність класного керівника до гендерного виховання має комплексний характер та визначається такими критеріями: усвідомлення класним керівником свого власного потенціалу; наявність достатнього рівня знань в напрямку гендерного виховання школярів; наявність комунікативних, психологічних, організаторських умінь щодо здійснення різних форм гендерного виховання; готовність до творчої співпраці, відкритість до всього нового, вивчення портрету класу та вплив особистості класного керівника на характер взаємодії з вихованцями. Сьогодні, перед нами клас школярів, а в майбутньому дорослі чоловіки та жінки. На розумінні цього і ґрунтується гендерна модель виховання. Метою гендерного виховання є таке формування особистості хлопчиків і дівчаток, щоб вони були: вільними від гендерних стереотипів; відповідальними за свою поведінку і міжособистісні взаємини; рівними у самовираженні усіх сферах життя; незалежними від традиційних поглядів на роль і місце жінок і чоловіків в сучасному суспільстві. Гендерного виховання має такі завдання: формування умінь школярів для рівноправної участі у

суспільному житті; сприяння становленню активної життєвої позиції; формування громадської позиції. Базується гендерне виховання на принципах гуманізму, демократичності, наступності, етнокультурності та плюралізму.

Школа повинна формувати сьогодні нову систему знань, умінь і навичок, а також сучасні ключові компетентності. Соціальна компетентність визначена Радою Європи однією з ключових компетенцій, і головне те, що вона поєднує в собі аспекти всіх інших компетентностей. Перед класним керівником стоять такі завдання: виховати компетентну особистість, яка успішно самореалізується в соціумі. як громадянин, сім'янин, професіонал; залучати учнівство до систематичної життєдіяльності класного та загальношкільного колективу; здійснювати спостереження за індивідуальним розвитком та створення оптимальних умов для формування кожної особистості, що сприяють вільному та повному розкриттю всіх її здібностей, створення класного колективу як виховного середовища, що забезпечує соціалізацію кожного школяра. Соціалізувати учнівство – це насамперед навчити їх жити у злагоді із собою та навколишнім світом. Мудрий педагог В. Сухомлинський розумів, що досягнути цього можна, лише крок за кроком вводячи дитину у світ різноманітних людських стосунків і спонукаючи її до більшої самостійності та відповідальності.

Цілком справедливо стверджував К. Ушинський: «У вихованні – все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч би як хитро він був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання»[6 , с. 123] Тільки особистість може діяти на розвиток, тільки характером можна сформувати характер. Отже. в кожному наставнику важливі: характер, моральність, переконання.

Гендерна соціалізація – це процес засвоєння людиною соціальної ролі, визначеної для неї суспільством від народження. Цей підхід передбачає створення навчальних ситуацій щодо гендерної рівності, що є умовою

рівноправності перед законом, рівні можливості у всіх сферах життя незалежно від статі людини. Загальновідомо, що соціалізація особистості відбувається під впливом як стихійних сил, соціального середовища, так і цілеспрямованих з боку спеціально створених державних і суспільних інститутів. Залежно від віку, одні чинники стають більш вагомими, інші відсуваються на задній план, треті мають постійний фоновий вплив.

Ці завдання успішно реалізуються класним керівником при індивідуальній роботі з вихованцями за таким змістом роботи: вивчення особливостей розвитку кожної особистості; вивчення та аналіз стану й умов сімейного виховання кожного школяра; аналіз та оцінка рівня вихованості школярів; вивчення виховних впливів оточуючого середовища на школярів класу, аналіз виховної цінності проведеної справи. При організації колективних творчих заходів вихователю бажано провести діагностику рівня сформованості гендерних стереотипів у шкільному колективі. Залежно від її результатів вибираються форми та методи гендерного виховання.

Стати справжнім вчителем, духовним наставником своїх вихованців, чудовим класним керівником дуже нелегко. Діяльність класного керівника, як організатора учнівського колективу багатогранна, коло обов'язків дуже широке, прикрощів і невдач набагато більше, ніж радощів і перемог. Але водночас – це радість спілкування, це бажання бути потрібним кожному своєму вихованцю й досягнення маленьких чи великих перемог у навчанні та вихованні. Кожен намагається відшукати свої шляхи вирішення, здавалося б, одних і тих же завдань. І чим вища майстерність вчителя, тим результативнішим є процес навчання і виховання: менше конфліктів, більше доброти і взаєморозуміння у відносинах між педагогом та його учнями. Завдання, які постають перед освітніми закладами – це залучити учнівство до різнобічної діяльності та спілкування, дати можливість навчитися «бути в дорослому житті», не залишаючи стін навчального закладу. Саме це і є головне завдання соціалізації

Перспективу подальших досліджень убачаємо у визначанні педагогічних умов соціокультурної проблеми виховання.

Література

1. Зінов'єва Т. Формування ключових компетентностей учнів / Т. Зінов'єва // Директор школи. – 2005. – № 42. – С.19 – 21, № 43. – С. 24 – 26.
2. Кравцова М. С. Довідник класного керівника в запитаннях та відповідях/ авт. – упорядник М. С. Кравцова. – Х.: Веста: В-во «Ранок», 2007. – 384 с.
3. Нечвод Л. І. Виховна робота в школі. / Л. І. Нечвод – Х. Вид. група «Основа»: «Тріада +», 2007.- 112 с.
4. Рибальченко І. М. Вас призначено класним керівником./ І. М. Рибальченко – Х. : Вид. група «Онова», 2007. – 192с.
5. Столярчук Л. И .Воспитание школьников в процес се полоролевой социализации: учебное пособие / Л. И. Столярчук. – Волгоград, 1997. – 189.
6. Ушинский К. Д. Избр. произведения в 6 т. / К. Д. Ушинский – К.: Рад .школа, 1952. – Т. 1. – С. 123.
7. Формування соціальної компетентності старшокласника / упорядник Ж. М. Сташко. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
8. Формування соціальної компетентності учня в умовах сучасної освіти України. Частина I./ Автор – укладач В.А. Савчук. – Луцьк: ВІППО, 2012. – 88с. .
9. Хрисанова С. Ф. Словарь гендерных терминов. –Х.: 2002. – 99 с.
10. <http://ua.textreferat.com/referat.html>
11. <http://grani.vspu.ru>.

Zelenkova N. I. Role of class master in gender socialization of schoolchildren

The present phase of social development has entirely reshaped the demands to the standards of manners, knowledge acquisition and formation of character at a young age of a person who flies the nest and enters responsible life. Building Ukrainian nation and moving towards European community are impossible without

concord of social relations oriented to gender socialization. Formation of gender culture in personality as an integral part of gender socialization among schoolchildren is getting priority in the modern period of education development. These challenges are possible to resolve owing to activity of class master who, for younger generation, is: mental mediator, motivated initiator, attentive observer, assistant, adviser, creator of friendly environment and coordinator among efforts of teachers, family and society. A class master is up against the task to mould an ethical and prepared for life personality who would successfully fulfill oneself in society as a citizen, family member and professional.

Specific interest to deal with selected subject is attracted to the works of such scholars as T. Govorun, O. Kikinedzhi, S. Vykhov, V. Moskalenko and others which are dedicated to peculiarities of gender socialization of personality.

School is the life space of a schoolchild. Therefore all the work should encourage formation of socially mature personality, humanization of relations among schoolchildren and teachers, between school and family. Under such conditions the process of child's socialization is of high priority since it is youth of school age who should take active and responsible role in social life and achieve a social status by means of this role. The challenges which are set before educational institutions is to engage schoolchildren into versatile activities and communication, provide opportunity to get skills of "staying in adult life" without leaving the educational institution. Thus that is the most important object of socialization.